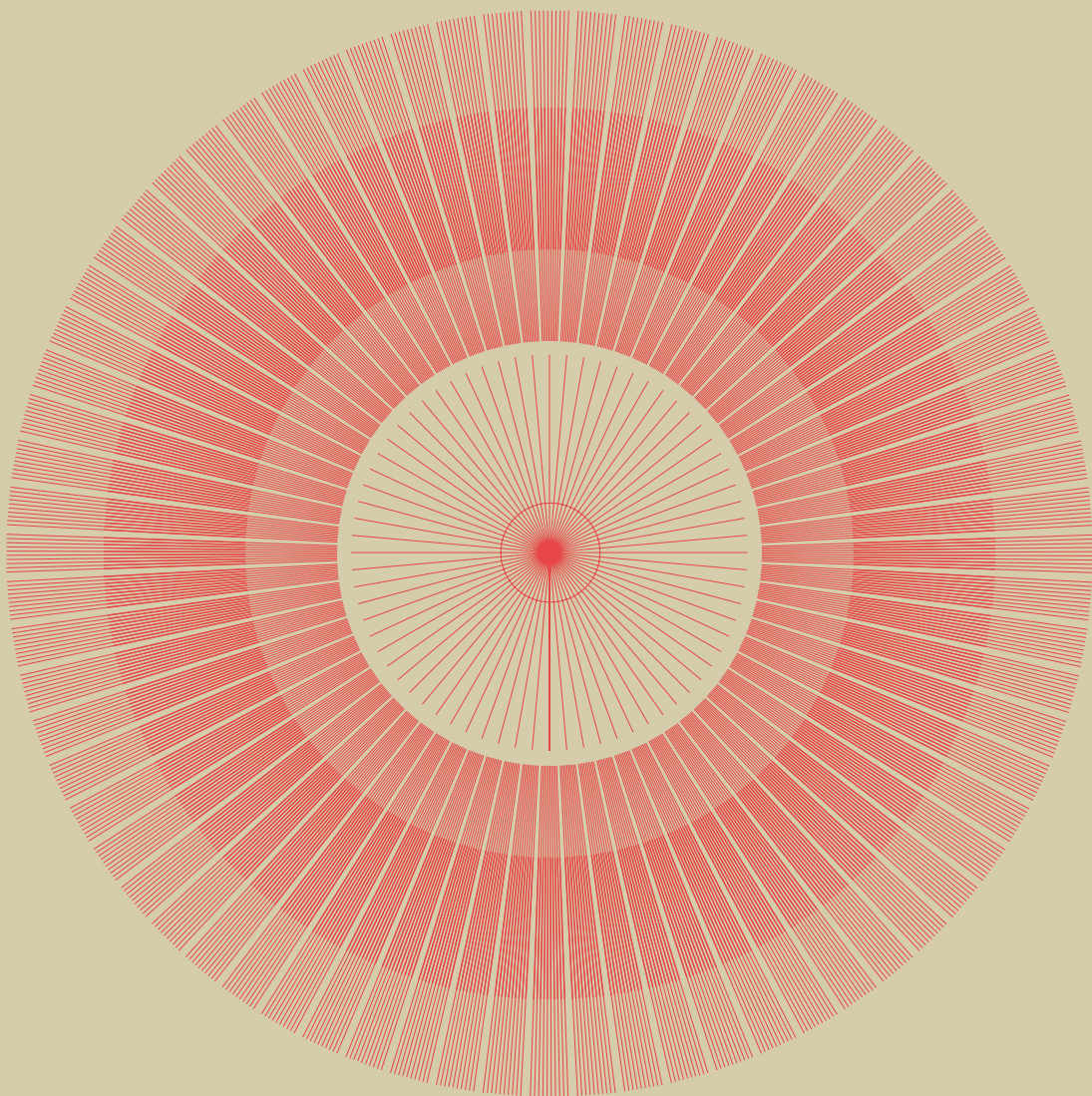

ROZHOVORY

spomienky
zážitky
emócie

ROZHOVORY

spomienky
zážitky
emócie

Kde sídli ľudská pamäť?

Ako vzniká spomienka?

Čo rozhoduje o tom, na čo presne si aj po rokoch dokážeme spomenúť?

Dá sa vôbec, na základe čriepkov pamäte, zostaviť obraz minulosti?

Čím viac som sa ponárala do rozhovorov o Robotníckom dome v Banskej Bystrici s pamätníkmi, tým viac vo mne rezonovali úvodné otázky. A ako to už neraz pri tvorivom procese chodí, cestu mi, možno náhodou, možno nie, skrížil televízny dokument o legendárnom talianskom filmárovi. Jeden z najväčších umelcov v dejinách filmu Federico Fellini v ňom tvrdil, že nie je podstatný rozdiel medzi pravdivými a vymyslenými spomienkami, pretože jeho život akoby prežíval niekto iný, kto mu odrazu oznámi útržky svojich spomienok. Pamäť, podľa Felliniho, nie je dôležitá ako presný záznam dejín, ale ako tvorivý a expresívny nástroj na pochopenie seba samého a svojej minulosti.

Tak teda nazrime spoločne do minulosti hlavného hrdinu nášho príbehu. Ako?

Už Jaro Filip vedel, že cesta vedie Cez okno. Keď sa storočnice dožije jubilant či jubilantka, nechýbajú kvety a torta a spomienky. Keď sa storočnice dožíva dom s prívlastkom Robotnícky v Banskej Bystrici, bolo by chybou nenazrieť do jeho minulosti práve cez okno, ktoré nie je len také hocijaké. Pri rekonštrukcii budovy, Národnej kultúrnej pamiatky, sa použil profil historického kastlového okna, aby sa zachoval autentický vzhľad fasády. Ak by ste v roku storočnice Robotníckeho domu v Banskej Bystrici nakúkali do jeho vnútra cez kastlové okno, mohli by ste tam zazrieť pamätní-

kov, ktorí spomínali. Ľudí, ktorí v robotníckom dome pracovali, tvorili, vymýšľali, tancovali, ktorí ho prerábali a skrášľovali, alebo doň liezli. Áno. Medzi osobnosťami, ktoré na stránkach tejto knihy spomínajú na Robotnícky dom, nájdete aj dámu, ktorú neodradili ani zatvorené dvere a vliezla oknom. V tomto prípade je odpoveď na otázku z úvodu, čo rozhoduje o tom, na čo presne si aj po rokoch dokážeme spomenúť, jasná.

Milá čitateľka, milý čitateľ.

Beriete do rúk knihu, ktorá je venovaná úctyhodnej storočnici Robotníckeho domu v Banskej Bystrici. Vznikol v minulom tisícročí ako výsledok chuti, elánu a vlastných síl vtedajších ľudí, s túžbou vytvoriť v meste stánok, ktorý dovtedy chýbal. Bol to sen o mieste určenom pre stretnutia, pre kultúru, šport a pre všetky odtiene života, ktorý vtedajšia komunita z mesta a okolia premenila na realitu. Desiat dekád, to sú stovky príbehov tvoriacich mozaiku svedectiev o živej histórii.

V spomienkach oslovených pamätníkov, sa stal RD ikonickým prostredím, ktoré si pamätá tisíce podujatí a nespočetné množstvo osobných zážitkov. Nie je možné zachytiť ich presnú štruktúru či topografiu. Neexistuje mapa s jednoznačnou legendou pomáhajúcou čítať dejiny tohto domu. Čo sa však dá a o čo sme sa pokúsili, je pozorne načúvať rozprávaniu pamätníkov. Priznám sa, viedol ma k tomu odkaz nášho bystrického Mikiho Kováča, ktorý v jednej zo svojich básni tvrdil:

„Čo sa dá nakresliť ceruzkou
dá sa napísať aj pierkom Ale prežiť
prežiť možno iba v čase Pravdaže srdcom“

A musím sa priznať, kúsok srdca som cítila z rozprávania všetkých oslovených pamätníkov. Patrí im poďakovanie za to, že si našli čas a mali ochotu spomínať. Ostatným, ktorí s nemenším nasadením a vášňou venovali jubilujúcemu Robotníckemu domu v Banskej Bystrici kus svojho života a kumštu, ale nedostali sa na tieto stránky, im adresujeme úprimnú prosbu o pochopenie spojenú s rovnakým poďakovaním. To, že je dnešný jubilant stále v dobrej kondícii, je aj ich zásluha. A to nie je málo.

Vrátiac sa k otázke z úvodu, či sa vôbec dá, na základe čriepkov pamäte, zostaviť obraz minulosti, sa mi ako odpoveď ponúkli slová múdrej dámy. Nieкто by mohol zjednodušene a skratkovite namietat, že ideologicky stála na úplne opačnej strane barikády. Ja si však ctím radu, ktorá nás učí, že ak rozprávajú múdri ľudia, oplatí sa počúvať. Historička architektúry Klára Kubičková si ten novembrový deň roku 2019 v Malej sále Slovenskej filharmónie v bratislavskej Redute preberala mimoriadne ocenenie za významné celoživotné dielo, nesúce meno iného velikána spojeného s architektúrou. Pri preberaní Ceny Emila Belluša pani Klára povedala: *„Kultúru som chápala vždy ako zásadný jav prežitia a stáleho toku existencie ľudstva. V každom jej prejave a predmete pociťujem tvorivosť a vynaliezavosť mnohých bezmenných generácií a odovzdávania štafety. ... Začiatkom nášho tretieho tisícročia sa zdá, že nával nových vecí a javov a rastúca agresivita víťazia nad úctou k zákonom prírody, ako aj nad hierarchiou doteraz vytvorených a uznávaných hodnôt ľudstva. Ale môžeme to skutočne tvrdiť z perspektívy dĺžky jedného života a v chaose vytvárania ďalšej etapy dejín?“*

Ak by snaha o zachytenie étosu storočnice Robotníckeho domu v Banskej Bystrici mala

mať, dnes tak marketingovo potrebný slogan, mohla by to byť práve jedna z citovaných viet, napríklad, že snaha osláviť narodeniny robotníckeho domu je snaha osláviť „tvorivosť a vynaliezavosť mnohých bezmenných generácií a odovzdávania štafety.”

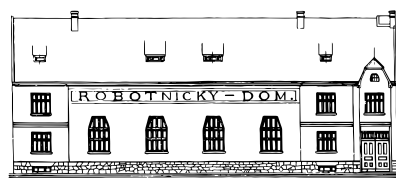
Kde sídli ľudská pamäť?

Ak veríme, že v srdci, tak nám to pomáha vrátiť vieru, že skutočné hodnoty môžu pretrvať, že dobrá práca môže vybudovať dobré dielo, ktoré nás presahuje.

Milá čitateľka, milý čitateľ.

Všetkých nás, ktorí sme akýmkoľvek spôsobom prispeli v tomto jubilejnom roku k oslave storočnice Robotníckeho domu v Banskej Bystrici, spája jedno. Veríme, že spomienky a pohľady, ktoré nájdete v knihe, nám pomôžu lepšie pochopiť a oceniť význam a jedinečnosť tohto domu. Pozývame vás, aby ste s nami prelistovali stránky jeho bohatej storočnej histórie a objavili príbehy, ktoré ho urobili takým, akým je dnes. Nech je táto kniha oslavou, poďakovaním, kronikou, mementom, inšpiráciou i impulzom. Nech je mnohorakou odpoveďou na otázku, ako vzniká spomienka.

Monika Pastuchová
vedúca kancelárie primátora

Ing. arch. Ladislav Bradiak

Architekt Ladislav Bradiak spolupracuje v spoločnom architektonickom ateliéri s architektom Romanom Jariabkom už od roku 1992. Ich spolupráca prešla rôznymi formami združení až po súčasný Ateliér architektúry a dizajnu AABJ, s. r. o., ktorý bol zaregistrovaný v roku 2008. V roku 2015 realizoval projekt rekonštrukcie Robotníckeho domu v Banskej Bystrici.

MP: *Ako Banskobystričan, v období, kedy ste ešte neuvažovali o profesii architekta, čím bol pre vás RD?*

LB: Pre mňa bol Robotnícky dom v Banskej Bystrici vždy akýmsi kultúrnym stánkom, kam sme už od základnej školy chodili viackrát ročne na výchovné koncerty, kde nás vzdelávali v oblasti hudby či divadla. Neskôr, ako „puberťiaci“, sme tam chodili do tanečnej. Takže mám na RD veľmi pekné spomienky. O to viac si cením, že som sa neskôr, po rokoch, dostal ako architekt k rekonštrukcii RD. Už ako mladý človek som si uvedomoval, že chcem v tejto profesijnej oblasti pôsobiť a som rád, že sa mi darí toto povolanie vykonávať. Samozrejme, že už počas študentských čias som si všímal najmä interiér nádhernej sály RD, ktorá je veľmi špecifická. Jej jedinečnosť sme potom rešpektovali aj v rámci procesu rekonštrukcie.

MP: Ktoré detaily ste v procese rekonštrukcie vnímali ako kľúčové. Na čo ste si pri príprave projektu dávali špeciálne pozor?

LB: V prvom rade chcem zdôrazniť, že som z celého procesu rekonštrukcie RD mal veľkú radosť. Pre celý náš tím to bola veľká výzva. Bol to jeden z väčších projektov, na ktorých som architektonicky participoval. Hneď v úvode procesu prípravy rekonštrukcie som si uvedomil, že jedným z kľúčových problémov bude, dodržať požiadavky „pamiatkarov“, keďže RD je Národnou kultúrnou pamiatkou, ktorá je umiestnená v Mestskej pamiatkovej rezervácii. Vytvára to rámce, ktoré je potrebné rešpektovať a v istých momentoch to môže byť, najmä z hľadiska kreatívneho prístupu, limitujúce. Zároveň však musím oceniť, že komunikácia s KPU Banská Bystrica bola korektná a zodpovední boli v nejednom prípade otvorení našim návrhom a požiadavkám. V konečnom dôsledku je celé riešenie výsledkom kompromisu.

MP: Čo všetko sa v rámci vášho architektonického riešenia zmenilo?

LB: Priestor hlavnej sály zostal rovnaký. Realizovali sa len nevyhnutné zmeny zmeny vo vetraní, vykurovaní a pribudla nová javisková technika. Hlavnou zmenou prešlo podkrovie, ktoré sa predtým nevyužívalo. Od zadávateľa sme dostali požiadavku na vytvorenie nových kancelárií a ďalších priestorov na kultúrnu a záujmovú činnosť, ktoré sme umiestnili v podkroví. Novodobá prístavba RD, ktorá sa realizovala v roku 1957–58, bola po nami realizovanej rekonštrukcii výrazne zmenená z hľadiska využívania priestorov, pričom pribudli hygie-

nické zariadenia, šatne pre účinkujúcich, bufet, foyer, galéria... Boli opravené schodiská, ktoré sú vyvedené do podkrovia. K zmene došlo aj v priestore pod javiskom, pričom je v ňom možné uskladniť mobiliár sály, prípadne divadelné kulisy. Realizovala sa nová zdvíhacia plošina, ktorá ponúka nové možnosti divadelnej scénografii. Kúrenie tuhým palivom nahradila nová plynová kotolňa v podkroví. Celý objekt bol vybavený novou technickou infraštruktúrou.

MP: Čo by to bolo za rekonštrukciu, ak by sa nevyskytli neočakávané okolnosti, skryté chyby a podobne? Predpokladám, že ani vás to neobišlo.

LB: Samozrejme, boli problémy, na ktoré sme narazili po odkrytí konštrukcií počas realizácie stavby. Mnohé prekážky sme museli odstraňovať za pochodu, týkajúce sa hlavne vystuženia krovu a stropu nad hlavnou sálou, ktoré boli časom znehodnotené. Ďalším výrazným problémom bolo vlhnutie objektu. Pôvodné izolácie boli nevyhovujúce. Bola realizovaná sanácia objektu, žiaľ vlhnutie zo strany ulice sa prejavuje dodnes.

MP: Dobovosť RD je zjavná. Výrazne sa však názory na jej rešpektovanie trieštia vo chvíli, keď príde reč na priznaný symbol v interiéri, ktorým je kosák a kladivo. V akom duchu sa niesli, v čase prípravy rekonštrukcie, diskusie na tému či ponechať, alebo odstrániť tento symbol komunizmu.

LB: Vtedajšie rozhodnutie bolo výsledkom kompromisu, pričom na kontrolných dňoch sme o tejto téme veľa diskutovali za účasti zástupcov stavebníka (MBB), pamiatkarov

(KPU BB) a nás projektantov. Napokon padlo kolektívne rozhodnutie, že tento symbol doby v interiéri RD ponecháme. Uvedomujem si, že ide o symbol poplatný vtedajšej dobe, ktorý tam umiestnili vtedajší iniciátori výstavby RD.

MP: *Ste architekt. Je podľa vás RD pekný dom?*

LB: Myslím si, že áno. Som presvedčený, že si tú rekonštrukciu zaslúžil. Treba si uvedomiť, že je to aktuálne jediný stánok kultúry, ktorý mesto má. Žiaľ, dom kultúry je v stave, v akom je. Banská Bystrica si RD a viac podobných objektov určite zaslúži.

MP: *Čo by ste dnes, majúť opäťovne šancu tento dom rekonštruovať, robili inak?*

LB: Stojím si za všetkým, čo sme v rámci rekonštrukcie zrealizovali. Samozrejme, za desať rokov sa mnohé technológie zmenili, pribudli nové materiály, možno by sme dnes použili modernejšie materiály, ale za návrhom si stojíme a som presvedčený, že by sme v rámci návrhu postupovali rovnako. Dôležité je, že prevádzkyschopnosť objektu preveril čas. Jeho užívatelia, pokiaľ viem, nenarazili na žiadne výrazné problémy. Teší ma, že sa RD rozvíja a stále intenzívnejšie sa využíva aj jeho nádvo-
rie, ktoré ponúka priestor pre ďalšie kultúrne aktivity v exteriéri.

Namiesto bodky:

LB: Mne ako architektovi sa na RD najviac páči práve jeho rózovitosť. Je to budova, ktorá od ulice pôsobí veľmi nenápadne, nemáte pocit, že ukrýva veľkú sálu. Oceňujem, že sa RD darí zachovávať si svoju tvár a verím, že to tak ešte dlho zostane. Sám som častým návštevníkom kultúrnych podujatí, ktoré sa v RD organizujú a rád využívam ponuku tohto objektu.

PaedDr. Jana Borguľová, rod. Martinková

Je literárnou historičkou, múzejníčkou, editorkou a publicistkou, organizátorkou kultúrno-spoločenského života v Banskej Bystrici a širšom regióne. Pracovala v Literárnom a hudobnom múzeu, pôsobila ako poslankyňa v mestskom zastupiteľstve, z toho štyri roky ako zástupkyňa primátora mesta (1999–2002). Založila a viedla literárny klub LITERA 2, ako aj festival Literárna Banská Bystrica, venovaný pamiatke básnika Mikuláša Kováča. Je členkou Spolku slovenských spisovateľov.

MP: *Čo vám napadne ako prvé, keď sa povie RD?*

JB: Celkom prvá spomienka je z mojich tinedžerských čias, keď som študovala na vtedajšej SVŠke (Stredná všeobecno-vzdelávacia škola) a chodili sme do tanečnej. Tanečná patrila pod PKO a ten vlastnil aj budovu RD. Konali sa tu bežné tanečné nácviky. Pre mňa je RD miesto, kde som prežívala prvé vzťahové veci, keď sa chodí do tanečnej, je to aj o mužsko-ženskej komunikácii. Takže pre mňa je táto prvá spomienka veľmi zaujímavá.

MP: Ktoré obdobie, v prípade RD, by sme nazvali „zlatou“ érou?

JB: Určite to bola prvá, úvodná éra, pretože to bola aj idea, pre ktorú RD vznikol. Bol tam entuziazmus a túžba mať niečo svoje, určené na prezentáciu, a to v rôznorodom význame slova. Hovoríme teda o roku 1925, ktorý bol rokom, odkedy RD nasával energiu robotníckeho hnutia, ale vo všetkých podobách, nielen v politickej a odborárskej, ale aj v kultúrnej a športovej. Diali sa tu rôznorodé podujatia a myslím si, že si to vtedajšia komunita z mesta a okolia aj patrične užívala. Ved' tu napríklad premiérovali divadelnú hru Terézie Vansovej *Svedomie*.

MP: Hovoríte aj o športe. Táto špecifická téma veľmi nerezonovala v spomínaní iných osobností.

JB: Áno, šport tu bol prítomný, ved' fungovala Federácia robotníckych telovýchovných jednôt a niečo sa formovalo aj na báze akýchsi spartakiád – predchodcov neskorších veľkých podujatí. Takže šport nepochybne patril k tým aktivitám, ktoré sa v čase začiatkov fungovania v RD vykonávali.

MP: Do akej miery bol RD obetou ideologických nánosov?

JB: Je to prirodzené, že nastupujúca generácia reaguje na tú predchádzajúcu, a to najmä kritikou či ideologickým pozadím. Vnímam to preto ako prirodzený nános, ktorý k budovám typu RD patrí a ide len o to, ako sa k tomu jednotlivé generácie postaví. Príkladom môže

byť fenomén obelisku uprostred Námestia SNP v Banskej Bystrici či od neho pár metrov vzdialený Morový stĺp. Tieto tendencie tu vždy boli a asi aj budú.

MP: *Patríte medzi výrazné osobnosti Banskej Bystrice, ktoré v kultúrnej obci pôsobia už celé desaťročia. Ako veľmi bol váš profesijný život spojený s RD?*

JB: V čase, keď som bola aktívna aj v mestskom živote ako poslankyňa a zástupkyňa primátora, pripravovala sa rekonštrukcia objektu, takže vtedy priamo ani nie. Samozrejme, v predchádzajúcich obdobiach a potom v nasledujúcich rokoch po rekonštrukcii – vtedy bola moja väzba s týmto domom intenzívnejšia. Musím sa však priznať, že práve pri príležitosti 100 ročnice Robotníckeho domu som si dala predsavzatie, prezrieť si literárne diela autorov, najmä tých, ktorí pôsobili v Banskej Bystrici a písali o dobovom živote. Som úprimne zvedavá, či v ich prácach nájdem zmienku o RD. Zatiaľ som našla iba jednu, ale budem pátrať ďalej. Ide o knihu Petra Karvaša *V hniezde* (vyšla v roku 1981). Jednak, že Vila Dominika Skuteckého, jeho starého otca, je v blízkosti RD a nebolo možné nezaregistrovať tento objekt ani pre Petra Karvaša, hoci bol mladý. Konkrétne, táto spomienka sa viaže k obdobiu, keď sa ako gymnazista zúčastnil, pod vplyvom kamarátskej skupiny, na prvomájovom sprievode, za čo mali veľké vytriasačky v škole. Napriek tomu sa dal uniesť celkovou atmosférou a túto spomienku nájdeme zaznamenanú aj na stránkach knihy *V hniezde*. Karvaš si spomína, ako neskôr použité transparenty a zástavy zo sprievodu našiel v sklade RD. Naplnili sa ňou

moje očakávaní, že zmienka o RD bude explicitne uvedená aj v literárnom diele. Verím, že v rámci môjho skúmania ešte na niečo natrafím, ale toto je zatiaľ prvá lastovička.

MP: *Fungovanie RD formoval a ovplyvňoval aj dejinný kontext. Boli, podľa Vás, politické zmeny určujúce pre jeho život?*

JB: Môžem to posudzovať len na základe môjho subjektívneho vnímania. Som však presvedčená, že ľudia prioritne nehodnotili a neregistrovali RD z pohľadu ideológie, vďaka ktorej pôvodne vznikol a nespájali ho s politickým presvedčením, hoci názov robotnícky dom už sám o sebe vytvára predpoklad, pre akú klientelu bol tento dom postavený. Samozrejme, súvisí to aj s celkovou klímou, najmä prvorepublikového života, ktorý aj v Banskej Bystrici fungoval a mal viaceré podoby. Robotnícke hnutie bolo jednou z farieb, pričom paleta života, aj v tejto oblasti, bola v meste pestrá. Naopak, hodnotiac obdobie po roku 1989 v Banskej Bystrici, musím byť o niečo kritickejšia. Napriek očakávaniam ľudí, že situácia v kultúrnych objektoch a v nazeraní na to, kde sa kultúra a umenie majú prezentovať, to žiaľ, začalo i skončiť zasa len pri Robotníckom dome. Mali sme tu Dom kultúry, kde sa konali najmä veľké koncertné a estrádne podujatia, ale tým, že došlo k zmene majiteľa a Dom kultúry zostal na okraji existujúcej kultúry a umenia, stojí tam dodnes mlčky ako výkričník. Zhodnotiac toto všetko, musím konštatovať, že napokon zostal opäť len RD ako mestotvorný prvok, kde môže mesto organizovať kultúrne podujatia.

MP: *Ak sa vás opýtam ako znalkyne a konzumentky kultúry a umenia, aký dominantný zážitok sa vám s RD intenzívne spája?*

JB: Ak by som mala ísť od konca, tak naposledy som tu bola na podujatí Slovomfest, ktorý ako komponované pásmo pripravuje básnik a rozhlasový redaktor Marcel Páleš, ale aj na vystúpení Juraja Sarvaša pri prezentovaní pásma o Štefánikovi. Juraj obchádzal s týmto pásmom celé Slovensko, keďže však bol duchom i telom Bystričan, tak sa, samozrejme, zastavil aj v našom meste. Ale mám spomienky aj na iné divadelné predstavenie, keď herci Jana Hlaváčová a Petr Kostka tu vystupovali s vynikajúcou komornou divadelnou hrou. No a samozrejme, keď ešte žil náš kolega Ivan Sklovský, tak nás pozýval na koncert svojej dcéry Sisi, ktorá vtedy ešte nebola taká známa, ako dnes.

MP: *Oddelíme formu a obsah. Každému sa v rámci RD páči iný artefakt, iný detail. Čo púta vašu pozornosť v RD?*

JB: V prvom rade si cením, že aj po viacnásobných rekonštrukciách zostal interiér taký, ako bol na začiatku. Oceňujem, že sa nemenila jeho podstata, pretože ja ako historička a osoba, ktorá sa v kultúre pohybovala, nemám rada prudké zmeny či ruptúry formy ani obsahu. Aj teraz, keď si pripomíname storočnicu RD, tak si cením aj ducha, z ktorého vyšla táto iniciatíva. Stále tento dom zostáva v rovnakom ovzduší, a vôbec to nie je o politike. Naopak, je to o tom, že RD vytvára priestor pre rôzne cieľové skupiny a rôznorodé publikum, od detí až po seniorov. Bystričania naplňajú túto budovu

konkrétnym spoločenským, kultúrnym, zábavným i umeleckým obsahom, a to je dobre. Aspoň dovtedy, kým je jediným fungujúcim objektom pre takéto aktivity v majetku mesta. Rada uvádzam, že po poslednej rekonštrukcii získal tento objekt veľmi sympatický priestor nádvorí, kde sa v lete môžu konať zaujímavé akcie pod šírým nebom...

Namiesto bodky:

JB: Keďže som dlhé roky pracovala v Literárnom a hudobnom múzeu, tak oceňujem, že táto budova bola domovom aj pre divadelný súbor Andreja Sládkoviča. Naša kolegyňa v ňom aktívne herecky účinkovala. Keď súbor skončil (žiaľ) a zostali z jeho aktivít rôzne materiály a mali neistý osud, hrozilo, že sa ocitnú na smetisku. Tak sme tento fond zobrali do LHM a tam ho postupne spracúvame a nachádzame v ňom veľmi zaujímavé dokumenty. Keby boli skončili v odpade, tak o ne trestuhodne prideme. Dnes môžu, našťastie, slúžiť ako studnica poznania o jednom segmente existencie tejto budovy. Je dobrou správou, že sa to podarilo zachrániť a zachovať...

A čo zaželať jubilujúcemu RD? V prvom rade, aby tento objekt dostal súrodenca v podobe zrekonštruovaného Domu kultúry, aby sa pozornosť návštevníkov a širokého publika mohla deliť a špecializovať sa. Želám RD, aby si zachoval akcieschopnosť a bol domovom pre tých, ktorí oň majú záujem.

prof. Belo Felix, PhD.

Profesor Belo Felix, PhD. je slovenský hudobný skladateľ, vysokoškolský učiteľ. V roku 2004 bol menovaný za profesora. Po učiteľskom pôsobení vo Veľkej Lehote, v Hronskom Beňadiku a v Žiari nad Hronom bol v rokoch 1987-1991 pracovníkom Mestského domu pionierov a mládeže v Banskej Bystrici a externe učil na Katedre hudobnej výchovy. Od roku 1991 pôsobil na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, od roku 1999 vo funkcii vedúceho Katedry hudobnej výchovy. Venuje sa komponovaniu populárnej hudby, najmä však tvorbe pre deti a pre spevácke zbory. Komponuje prevažne scénickú hudbu pre profesionálne i neprofesionálne divadlá a detské hudobné divadlo. Podieľal sa na vydaní a tvorbe skrípt, učebných textov, učebníc a metodických príručiek. Publikuje vedecké práce v zborníkoch, odborné články v zahraničných a domácich periodikách. Jeho hudobné diela boli prezentované v rámci verejných vystúpení, v médiách, divadlách a na koncertoch. V roku 2010 získal Zlatú medailu UMB v Banskej Bystrici za významný rozvoj odboru Didaktika hudobnej výchovy, za celoživotnú organizátorskú, publikačnú a popularizačnú činnosť v oblasti hudobnej edukácie.

MP: *Aké spomienky sa vám prioritne viažu s RD?*

BF: Jednoznačne sú to hudobné vystúpenia a koncerty. Keďže v RD bol dobrý klavír,

mohli sme tu privítať aj špičkových interpretov vtedajšieho východného bloku. Tento typ spomienok je z kategórie tých „pasívnych“, ide o zážitky z hudby, ktoré som vnímal ako divák a poslucháč. Úplne inú kvalitu majú spomienky na moje pracovné aktivity, ktoré som najmä s deťmi a pre deti realizoval v RD. Jedným z pekných príkladov bolo detské divadlo na motívy brigády, ktorú zvieratká zorganizovali v lese. Písal sa tuším rok 1988. Vtedy som ešte do Banskej Bystrice dochádzal zo Žiaru nad Hronom.

MP: *Váš názor na RD ako na objekt, z hľadiska architektúry či akustiky. Ako ste tento dom vnímali a vnímate?*

BF: Keďže v Banskej Bystrici absentovala koncertná sála či iný priestor na prezentáciu hudby a hudobného umenia, bol to práve RD, ktorý sa stal pôdou pre takéto aktivity. Samozrejme, dnes sa už moderné koncertné sieni stavajú inak, ale v tých časoch bol RD vhodným a kvalitným miestom. Pozitívne som v tých časoch vnímal aj spoluprácu, ku ktorej boli prizývaní odborníci, umeleckí a hudobní profesionáli. Bez ohľadu na to, v ktorej inštitúcii pôsobili, ak išlo o realizáciu umeleckého projektu, dokázali spojiť sily.

MP: *Hudba v mojom živote, (môj život v hudbe) – taký je názov knižnej publikácie o vás a vašom hudobnom pôsobení. Vy hudbu aj dnes inzenzírne konzumujete, aj v priestoroch RD.*

BF: Pred pár rokmi som tu bol na koncerte kapely Sto múch. Oni sú moja srdcová záležitosť, lebo člen kapely Ďuro Haško bol môj

študent a doktorand. Vždy, keď mám šancu, doprajem si ich vystúpenie. Veľmi im fandím a vtedy v RD som si ich koncert tiež užil. Spomínam si, že po koncerte ma oslovil Jurajov synovec Peter, ktorý vraj v tom mojom detskom divadle pred rokmi ako dieťa hral rolu medveda.

Rád som tvoril pre deti a rád som s deťmi spolupracoval. Ako učiteľ som k tomu mal vždy pozitívny vzťah. A dostavili sa aj úspechy, veď sa nám dokonca podarilo jeden Svetový detský festival v Nemecku aj vyhrať. Ďalšou krásnou kapitolou bola tvorivá dramatika v hudobnej výchove pre deti. Vždy som mal ambíciu robiť detské divadlo. Bránil som sa pojmu muzikál, ten žáner až príliš zväzuje a má prísne pravidlá. Naopak, detské divadlo ponúka aktérom tvorivosť, voľnosť a pohyb. Deti na nástrojoch hrali a spievali, čo bolo v detskom divadle nevídané.

Namiesto bodky:

BF: Po príchode do Banskej Bystrice bol pre mňa RD miestom, kde som mohol pracovať a tvoriť. Výhodou bolo, že tu bola sála s javiskom a dobrá akustika.

Ľudmila Grausová

Meno Ľudmila Grausová patrí do skupiny osobností, ktoré v rokoch 1981–2022 spoluvytvárali kultúrny život v Banskej Bystrici. Pôsobila v rámci Oddelenia kultúry mesta Banská Bystrica, PKO i Robotníckeho domu, kde sa podieľala na organizácii významných kultúrnych podujatí. Je spoluautorkou projektu zápisu Radvanského jarmoku do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Pôsobila ako spoluorganizátorka medzinárodného džezového festivalu United Europe Jazz Festival, ktorý spája mestá Tarnow (PL), Šalgotarián (HU), Hradec Králové (CZ) a Banská Bystrica. Zároveň spolupracovala na rôznych kultúrnych projektoch, podieľala sa na dramaturgii a organizácii podujatí ako Radvanský jarmok, Hudobná jar, Festival zborového spevu Viliama Figuša-Bystrého, Dni mesta, Kultúrne leto či Vianočné trhy.

MP: *Úplne prvá spomienka viažúca sa k RD?*

ĽG: Musím povedať, že bola spojená so sálou. Pamätám si, že ma vtedy ohromili drevené intarzie zobrazujúce niektoré historické udalosti zo života mesta a tiež secesné lustre.

MP: Aké typy podujatí ste v RD organizovali najčastejšie?

LG: Niekoľko desiatok rokov sa tu konal Festival tanca, čo bola prehliadka všetkých typov nefolklórneho tanca, teda spoločenského tanca štandardného i latinsko-amerického, country tanca, moderného tanca, stepu, írskeho stepu, umeleckého tanca a break dance. Tiež sa tu konalo niekoľko ročníkov Súťaže spoločenských tancov, štandard i latina, a to vo všetkých kategóriách, až po medzinárodnú triedu. Pri tejto príležitosti mi nedá nespomenúť hlavne učiteľa tanca Antona Žatka, ktorý učil spoločenské tance a spoločenskú výchovu v Banskej Bystrici. Takmer všetky tanečné školy spoločenských tancov, ktoré na území nášho mesta vznikli, založili jeho žiaci. Druhou najčastejšou skupinou podujatí boli koncerty klasickej hudby, najmä Hudobná jar a Dni komornej hudby. Do tejto kategórie by som zahrnula aj Festival zborového spevu Viliama Figuša-Bystrého, ktorý sa tu konal väčšiu časť v rámci svojej, takmer 40-ročnej histórie. Nemôžem nespomenúť ani cyklus zábavno-vedomostných súťaží pre žiakov stredných škôl. Tieto súťaže prebiehali niekoľko rokov pod rôznymi názvami raz mesačne a na ich príprave sa podieľalo aj Centrum voľného času Junior. Okrem toho som v spolupráci s Centrom voľného času Junior pripravovala aj Súťaž v aranžovaní kvetov pre žiakov ZŠ, ktorá sa konala vždy na jar, na jeseň a pred Vianocami.

MP: Pre aký typ podujatí je podľa vás RD najvhodnejším priestorom?

LG: Sála RD je multifunkčná, ale najviac jej

svedčia tanečné podujatia a koncerty klasickej hudby, pretože sála má vynikajúcu akustiku. Najväčší dojem vo mne zanechalo vystúpenie speváckych zborov počas festivalu zborového spevu, kde plne vynikla akustika sály. Prevažne trojhlasné vystúpenia a krásne melódie sa nádherne niesli priestorom sály.

Namiesto bodky:

LG: Dobrého ducha Robotníckeho domu v Banskej Bystrici tvoria ľudia. A to pracovníci, ktorí tejto službe obetovali časť života, ale aj účinkujúci a návštevníci, ktorí sem prinášajú kus svojej energie a majstrovstva. Robotníckemu domu pri príležitosti jeho storočnice želám, aby ešte veľa rokov ožíval pri krásnych podujatiach a jeho múry vždy dýchali atmosférou tvorivosti, kumštu, dobrej nálady a ľudského porozumenia.

Ingrid Hajdučková

Jej meno bolo v Banskej Bystrici dlhé roky spojené s organizovaním kultúrnych podujatí, súvisiacich najmä s džezom, ale podieľala sa aj na príprave mnohých programov v iných hudobných a umeleckých oblastiach. Pôsobila ako organizátorka Medzinárodného dixielandového festivalu v Banskej Bystrici, kde stála pri projekte United European Jazz Festival, symbolicky prepájajúceho krajiny V4. Ingrid Hajdučková bola súčasťou tvorivého kolektívu Parku kultúry a oddychu v Banskej Bystrici, na poste programovej pracovníčky pôsobila od roku 1992 a po rekonštrukcii RD v ňom pracovala v rokoch 2015 – 2023.

MP: *Prvá spomienka, ktorá sa viaže k RD?*

IH: Úplne prvá spomienka je spojená s obdobiím, kedy som po materskej dovolenke začala pracovať v RD, pričom všetko bolo pre mňa nové. Krásne boli stretnutia so živou kultúrou a vzácne bolo, že som ju hneď mohla začať aj spoluvytvárať. To bolo síce obdobie pred rekonštrukciou, ale sála je stále rovnaká, má rovnaké čaro, rovnakú atmosféru. Naopak, kancelárske priestory a ostatné zákutia RD boli v minulosti úplne odlišné.

MP: *Práve sálu považujú mnohí za srdce tohto domu a zároveň oceňujú jej výbornú akustiku.*

IH: Môžem to potvrdiť a nie je to len môj názor, ale v podobnom duchu sa vyjadril na príklad aj líder skupiny Bratislava Hot Serenaders, skvelý trubkár Juraj Bartoš. On vždy keď sem zavíta, potvrdí, že je to pre neho polahoda hrať v takejto nádhernej sále, ktorá má atmosféru a vynikajúcu akustiku. Práve s džezom je spojený veľký kus môjho profesionálneho pôsobenia na pôde RD. Vždy som mala rada tento hudobný žáner a v čase, keď som začínala, v období 90-tych rokov, ešte džez nebol etablovaný v Banskej Bystrici. Spomínam si, ako sme s džezom začínali a práve na pódiu RD sa vystriedali účinkujúci nielen z domácej scény, ale aj zo zahraničia. V žiadnom prípade nesmiem zabudnúť na Jozefa Karvaša s jeho BB Bandom, ale aj mnohých, vtedy ešte mladých a začínajúcich, ktorí dnes už vo svete džezovej muziky veľa znamenajú. Veľmi rada spomínam na jeden z prvých koncertov, ktorý sa tu konal. Bolo to s nestorkou českého džezu Janou Koubkovou z Prahy, prilákala vtedy mnoho divákov (...) to vo mne dodnes rezonuje.

MP: *Ktoré z ďalších podujatí, koncertov, vystúpení či projektov na pôde RD sú vo vašej súkromnej kronike zapísané zlatými písmenami?*

IH: Samozrejme, je ich viac, ale najvýraznejší bol asi United European Jazz Festival. Začala som ho aktívne spoluvytvárať asi v rámci 5. či 6. ročníka a stála som pri ňom nasledujúcich desať rokov. Bol to začiatok úspešnej spolupráce so štátmi v rámci V4. Postupne sme oslovovali kolegov z Poľska, Čiech a Maďarska

a vyvinul sa z toho nádherný festival, ktorý pokračuje dodnes. Teší ma, že som stála pri jeho zrode a že som sa spolupodielala na jeho formovaní a dramaturgii. Zároveň vďaka tomu vzniklo veľa priateľstiev s ostatnými organizátormi zo zahraničia. Stále sme v kontakte a niektoré vzťahy prerástli do takmer rodinných väzieb.

MP: *Hoci aj o kultúre zrejme platí, že v nej už bolo vymyslené všetko a vždy ide len o to, obliecť pôvodný nápad do novej formy, napriek tomu je predsa len možno niečo nové, originálne, s čím ste v rámci svojho pôsobenia v RD prišli. Čo stojí za zmienku?*

IH: Myslím si, že je to spôsob realizácie Radvanského jarmoku. Spolu s kolegyňou Lydkou Grausovou sme boli pri tom, keď sa jarmok preniesol na námestie. Pripomeňme, že dovtedy sa konal v areáli plážového kúpaliska a v provizórnych priestoroch. My sme však začali robiť jarmok a v jeho rámci aj kultúrne podujatia na námestí SNP. K tomu sa pridružil aj Trh remeselníkov. Vtedy bol maličký, fungoval len na Barbakane a na tržnici, ale rokmi sa to celé nabalovalo. Začínali sme s tridsiatimi remeselníkmi a teraz je ich už, hádam, aj dvesto. Samozrejme, vyvíjala sa aj dramaturgia kultúrneho programu. Peňazí veľa nebolo, takže sme oslovovali aj také súbory a telesá, ktoré boli ochotné vystupovať takmer zadarmo. Zo začiatku šlo o jednoduchový program, avšak publikum si pýtalo viac a dnes už Radvanský jarmok ponúka pestrý a bohatý trojdňový maratón vystúpení. Toto osobne mňa veľmi teší.

MP: *Mimoriadne zážitky, ktoré sa udiali za múrmi RD. Niečo úsmevné, zábavné, alebo len nezabudnuteľné a silné...*

IH: Jeden príklad za všetky. Robili sme v RD zábavný program a účinkoval v ňom Štefan Skrúcaný, Ján Snopko z Radvane a Stano Dančiak. Všetci boli veľmi odviazaní a Stankovi Dančiakovi sa tak veľmi darilo ponúkať jednu veselú príhodu za druhou, že my v publiku sme sa už nevládali smiať. Takže program, ktorý mal trvať hodinu, trval takmer dve a pol hodiny. Jeho partáci, Snopko so Skrúcaným už podchvíľou vykrikovali, aby sme vyplí poistky, lebo sa nedostaneme domov.

MP: *Ako bol verejnosťou vnímaný RD, keďže v istej etape to bol jediný stánok kultúry v meste?*

IH: Ľudia sem chodili radi. My sme sa snažili robiť kultúru so žánrovou pestrosťou, mali sme snahu osloviť rôzne cieľové skupiny divákov. Veľkým prínosom bola rekonštrukcia RD, odviezol sa dobrý kus práce na tejto budove. Bola radosť chodiť do roboty. A po mojom odchode do dôchodku vnímam, že sa mi podarilo mladším kolegom odovzdať všetko potrebné. Dnes tu funguje omladený kolektív plný úžasných zanietených ľudí.

Namiesto bodky:

IH: Úprimne povedané, aj dnes, keď sa sem vraciam, mám vlastne pocit, ako by som nikdy ani neodišla. Všetko to akosi plynule pokračuje a ja do RD chodím veľmi rada. Samozrejme, prioritne si z dramaturgie najradšej vyberám džezové koncerty.

Zuzana Kernerová

Spomedzi osobností, ktoré sa v knihe delia o svoje spomienky na robotnícky dom, jej patrí zvláštne prvenstvo. V rámci kategórie, ktorú by sme mohli nazvať Moja prvá spomienka na RD, načrela Zuzana Kernerová vsutku hlboko do svojho detstva. Mala len štyri roky, keď začala v rámci tanečnej prípravky, chodiť do RD. Podľa všetkého to bola láska na prvý pohľad a na celý život, pretože tanec, a najmä step, ju klopokajúc po parketách RD sprevádza celý život. Tvrdí, že v tanečnej sále niet najmenšieho miesta, ktorého by sa jej noha počas tréningu či vystúpenia nedotkla. A na svojom konte má ešte jedno špecifikum, ba priam kuriozitu. Okrem nej asi niet nikoho iného, kto by do RD liezol oknom. Raz darmo, vášeň pre tanec je silný magnet.

MP: *Naozaj ste začali do RD chodiť už v takom nevídane útlom veku?*

ZK: Áno, mala som štyri roky. Moja mama tvrdí, že som bola odjakživa veľmi živé dieťa a mala som tanec v krvi. To bol dôvod, prečo ma prihlásila do pohybovej prípravky pre deti, ktorá sa konala práve v RD. Viedla ju tancmajsterka Evka Svobodová, neskôr Margetová. Prioritne sa venovala spoločenskému tancu, ale v rámci detskej prípravky nás učila najmä základy baletu a gymnastiky, skrátka všeobecný pohybový rozvoj. Absolvovala som ho od

svojich štyroch rokov a o dva roky neskôr sme prešli na parketové choreografie, s ktorými sme chodili aj vystupovať. Bolo to spojené so známymi melódiami piesní ako Holky z naší školky, Něco na tom je alebo Afrika. Práve Afrika bola neskutočná choreografia, pretože sme mali inovatívne kostýmy. Začali sme v bielych sukničkách, ktoré sme si uprostred tanca otočili a pokračovali v modrých sukniach. Dnes by sme povedali, že to bol dokonalý wow efekt. Neskôr prišla éra brejku, čiže bolo to z každého rožku trošku. K môjmu milovanému stepu som prvýkrát pričuchla, keď som mala 10 rokov a s malými prestávkami sa mu vlastne venujem dodnes.

MP: *Zostaňte ešte pri spomienkach štvorročného dievčatka. Dokážete sa, aj po dešatročiach, rozpamätať, ako to v RD vyzeralo?*

ZK: Určite áno. Mali sme k dispozícii sálu, ktorá je, aj po rekonštrukcii, stále rovnaká. Tam, kde je teraz bar, boli predtým šatne. V tých priestoroch nás vždy čakali rodičia, kým sa skončí tréning. Rodičia nemali šancu nás počas nácviku vidieť, len spoza dverí počuli hudbu a tanečné kroky svojich detí. Úprimne, mám pocit, že každú jednu parketu v sále poznám a prešla som po nej vlastnou nohou. Jednoducho, od detsva až dodnes sa mi s RD viažu veľmi príjemné spomienky.

MP: *A tých veselých príhod viažucich sa k RD máte určite nemálo...*

ZK: Zaujímavé bolo, keď som viedla stepový klub, okrem sály sme využívali aj zvukovú ka-

bínu, ktorá dnes už neexistuje. Z času na čas, keď bola sála obsadená, tak nás pustili aj do priestorov zvukovej kabíny. Tie situácie však boli trochu úsmevné. Stepky (stepové topánky) sme tam mohli používať len veľmi obmedzene. Vždy totiž prišla za nami majiteľka baru Katka, ktorý tam fungoval a sťažovala sa, že jej pri našom stepovaní drkocú poháre. Statika RD bola zrejme v tom čase trochu „zapeklitá“.

MP: RD bol teda tým magickým miestom, kde ste pocítili lásku na prvý pohľad – k stepu.

ZK: Bolo to vďaka spomínanej Evke Svo-
bodovej, ktorá išla do Čiech na jedno školenie, tam sa naučila základy stepu a s ňou sme sa učili základy stepu aj my. Evka, okrem toho, že riešila spoločenský tanec a kurzy pre stredoškolákov, tak riešila aj country, čiže mala aj svoj country klub a my, stepárky, sme sa pri tom „zviezli.“ Evka bola „hlava tvorivá“, kombinovala step s country a dobre to spolu fungovalo. Zo stepárov som bola vtedy najmladšia, mala som asi desať rokov. Ostatné dievčatá na vystúpeniach boli už pubertáčky, countristi boli tiež mladí dospelí, takže bolo to aj pekné generačné prepojenie.

MP: Doprajme si drobnú edukatívnu odbočku. Na akých základných pilieroch stojí step?

ZK: Step je predovšetkým o rytme, o rytme, ktorý vytvárajú nohy vďaka úderom a špeciálnym topánkam. Kľúčové je „nacítiť“ hudbu a preniesť rytmus z nôh a zosúladiť ho s hudbou. Ideálne je stepovať na drevených

parketách. Práve preto, a aj kvôli jeho akustike, je RD vhodný na tento typ tanca. Trénovať step v RD bolo vždy super! Postupne sme sa dostávali k zložitejším choreografiám, pričom každý úder a krok má svoje presné meno a krokové zostavy môžu pripomínať rytmiku naučených básničiek. Každý prvok v stepe môžete presne popísať, alebo ak chcete, odrecitovať.

MP: *V RD sa z vás, stepárky – žiačky, stala stepárka – učiteľka.*

ZK: Vždy som mala šťastie na dievčatá, ktoré step zaujal a chceli sa ho učiť. Hoci, bolo aj obdobie, kedy som pôsobila sama a tvorila som, paradoxne, step klub. Vždy sme sa na tom bavili, že keď boli festivaly, tak nás tam uvádzali ako Stepklub pri PKO Banská Bystrica a to som bola len ja, Zuzana Repová. Bola som aj vedúca, aj členka, aj tanečníčka v jednej osobe. Neskôr sa ku mne pridali dievčatá - rovesníčky, tie neskôr odišli na vysokú školu, následne prišla nová generácia a tak to pokračovalo. Nedá sa nezdôrazniť, že RD ma naučil základy mnohých tancov. Za všetky spomeniem mambo a lambadu. Inými slovami, RD bol centrom „lambadománie“ a „mambománie.“ V RD sa schádzali mladí ľudia, ktorých tanec jednoducho bavil. Mňa sem moja mama doviedla, keď som mala štyri a potom ma sem vždy sprevádzala, hoci som rástla a dospievala. A stala sa prirodzene aj akousi mamou pre ostatných tanečníkov a tanečníčky. Každý ju volal teta Vlastička, neskôr si s mnohými potykala a vždy pre nás zabezpečovala pitný režim. Skladali sme sa na symbolické sumy, z ktorých mama kupovala sirup a vždy pre nás mala na tréningu pripravenú vodu so sirupom. Bolo

to celé veľmi krásne vo svojej jednoduchosti a obyčajnosti.

MP: *Architektúra RD je špecifická, vrátane tvaru okenných otvorov, ktoré majú, neskromne povedané, ikonický tvar. Okno ako fenomén je inšpiračný zdroj, svoje o tom vedel aj Jaro Filip. S oknom banskobystrického RD sú spojené ďalšie vaše, takmer dobrodružné príhody.*

ZK: Súvisí to s mambomániou a s ošialom, ktorý vyvolal film Hriešny tanec s Patrickom Swayzom a Jennifer Grey. My sme v RD na legendárne skladby z toho filmu často nacvičovali choreografie a ľudia, ktorí šli okolo, počujúc tú chytľavú melódiu, nám vyklopkávali na okno a chceli vidieť ten tanec. Vtedy sme sa cítili naozaj dôležite, že nacvičujeme čosi výnimočné. Neraz sa stalo, že okolooidúci aj vošli do sály, chvíľu posedeli a sledovali nás pri tréningoch. Dnes to vnímam, že RD neuveriteľne spájal v tom čase ľudí.

Hrdá som aj na to, že som ako mladá mala kľúče od RD. To si nemohol povedať každý. Či bol piatok, či sviatok, kedykoľvek som mohla prísť. A veru, párkrát sa mi stalo, že som po príchoде zle odkódovala priestor a spustila som poplašné zariadenie. Nasledoval výjazd policajtov a keď sa toto párkrát zopakovalo, páni policajti už vedeli, že som to opäť spôsobila len ja a našťastie, boli veľmi zhovievaví. A neviem, či vedia, ale občas som do RD liezla aj oknom, to bolo viac než dobrodružné, ale dnes to už nikomu neodporúčam.

Namiesto bodky:

ZK: Po rekonštrukcii je RD kvalitne vynovený. Na mňa pôsobí, aj vďaka výťahu a kancelárskym priestrom v podkroví, moderne. Čo však zostalo v pôvodnej a pre mňa stále dokonalejšej forme, je sála. Keď sa mi naskytla príležitosť, že som sem čerstvo po rekonštrukcii mohla prísť, v rámci Dňa učiteľov, pozrieť do sály na program, nezaváhala som ani na minútu. Veľmi som túžila do RD sa na chvíľu vrátiť a zažiť opäť jeho magickú atmosféru. Tie návraty boli pre mňa vždy výnimočné. A ešte jedna vec ma v RD vždy fascinovala – a to bol klavír. Neraz som si na ňom zahrála a zakaždým som sa cítila ako na súkromnom koncerte. RD zostane pre mňa už navždy magickým priestorom s množstvom jedinečných zážitkov a spomienok.

Rudolf Rusiňák

Rudolf Rusiňák sa síce narodil vo Zvolene, ale od svojich piatich rokoch žije a pôsobí v Banskej Bystrici. Hudba je jeho celoživotnou vášňou. Začínal na muzike legendárnych The Beatles a Rolling Stones, dokonca absolvoval hodiny hry na akordeóne a samozrejme, neobišli ho ani tinedžerské gitarové pokusy. Prvý honorár za text piesne mu vyplatili v naturáliách, presnejšie v podobe dvoch litrov vína. Dôležitým momentom v jeho kariére bolo stretnutie a spolupráca s významnou banskobystrickou hudobnou osobnosťou, skladateľom a dirigentom Pavlom Janíčkom i s ďalším muzikantom Karolom Konárikom. Až neskôr ho jeho textársky kumšt spojil s menami ako Miro Žbirka, Beáta Dubasová, Janko Lehotský či Peter Lipa.

MP: *Kam siahajú začiatky vašich spomienok na RD?*

RR: Ja som spolupracoval s PKO, lebo vedeli, že píšem texty. Na Bystrických zvonoch sme mali často naše pesničky, nuž ma oslovili, aby som im urobil detský muzikál. Belo Felix mal robiť hudbu, ja texty, námetom mala byť dopravná výchova, pričom dej sa odohrával na dopravnom ihrisku a hlavnými hrdinami boli zvieratká. Bolo to milé, Belo skomponoval peknú muziku a následne sa to hralo v PKO.

Spomínam si však, že reprízu toho muzikálu sme hrali aj v RD. Po úspešnom uvedení ma teda oslovili k ďalšej spolupráci a tá sa už mala realizovať práve na pôde RD. Nespomínam si už na detaily, len viem, že šlo o akúsi detskú súťaž, v rámci ktorej som písal scenár a robil som aj réžiu. Viem, že to vtedy moderovala Hanka Kútiková z rozhlasu.

MP: *Do RD ste prichádzali nielen pracovne, ale aj ako divák a návštevník rôznych koncertov a kultúrnych podujatí.*

RR: Spomínam si na vynikajúce koncerty Petra Lipu, Paľa Hammela a ďalších. Vždy to boli malé hudobné sviatky. Pred rekonštrukciou mal RD svoj starý šat. Inak boli situované šatne i kaviareň. V tej pôvodnej sme s Petrom Lipom presedeli celé hodiny. Súčasná podoba RD, vrátane jeho akustiky sa mi veľmi páči. A že je tu výťah, to bola pre mňa novinka. Musím sa priznať, že pred zhruba rokom som tu bol dokonca na podujatí pre seniorov, na akomsi Čaji o piatej. Síce som netancoval, ale cítil som sa veľmi príjemne.

MP: *Vráťme sa ešte k vašej zlatej ére spolupráce s veľkými menami hudobného sveta.*

RR: Rád spomínam na spoluprácu s Miroslavom Žbirkom. Stretli sme sa na Bystrických zvonoch. Boli tam aj Beáta Dubasová, Janko Lehotský, skupina Gladiátor, ale najviac asi dominuje Peter Lipa. Spolupráca s ním na pesničke Maturantky je legendárna. Niektorí by možno povedali, že v tom čase to bolo romantickejšie ako dnes. E-mailová komuniká-

cia neexistovala, takže som klasickou poštou v obálke poslal Lipovi asi 12 textov písaných na stroji. Bol som presvedčený, že polovica textov je vynikajúca a polovica priemerná. On mi zhruba po mesiaci odpísal, že 5-6 pesničiek si berie a o zvyšok nemá záujem. Zaujímavé bolo, že všetky texty podľa jeho výberu patrili medzi tie, ktorým som ja veľkú šancu nedával. Boli medzi nimi aj Maturantky. A dodnes je to veľký hit. Rád spomínam aj na spoluprácu s Mirom Žbirkom, len to bolo práve v období, kedy sa on už presťahoval do Prahy a Nežná revolúcia zasiahla do vývoja udalostí. Za zmienku však určite stojí aj spolupráca s domácimi kapelami. Niektorí si možno ešte spomínajú na skupinu Zenit, na BB Band, na Roba Kazíka. Cením si aj naše víťazné skladby na Bystrických zvonoch. Meno bystrického skladateľa Pavla Janíčka vtedy výrazne rezonovalo. Dôležité je, že nás to bavilo a mali sme z toho radosť.

Namiesto bodky:

RR: Dovoľte ešte jednu príhodu. Viaže sa ku koncertu Petra Lipu, bolo to tuším v roku 1998. Svoje auto zaparkoval vonku pred RD a zavolať ma, aby som si s ním išiel vypočuť pripravovanú, vtedy ešte oficiálne nevydanú platňu. Púšťal mi tam vtedy tie svoje nahrávky a ja som pri jednej z piesní jednoznačne skonštatoval, že táto skladba bude hit. Tak aj bolo. Boli to Maturantky.

Rudolf Veselovský

Mgr. Rudolf Veselovský spojil celý svoj život s kultúrou, jej prezentáciou, ale aj s organizovaním kultúrnych podujatí, s manažovaním kultúry a kultúrnych inštitúcií. Hrával v Ľudovej hudbe Borievka a vedúcim ľudovej hudby Radosť bol nepretržite od roku 1979. Pôsobil aj ako odborný pracovník pre hudbu v Stredoslovenskom osvetovom stredisku v Banskej Bystrici a spracovateľom hudby takmer k celému repertoáru súboru Radosť, čo znamená približne 15 hudobných úprav k choreografiám, cca 25 spracovaní pre sólové čísla ľudovej hudby, inštrumentalistov, spevákov sólistov a speváckych skupín. Rudolf Veselovský pôsobil aj ako poverený riaditeľ banskobystrického Parku kultúry a oddychu. Za zmienku stojí fakt, že v roku 1995 zorganizoval Mestskú konferenciu o kultúre a umení v Banskej Bystrici.

MP: *Vaša úplne prvá spomienka na RD?*

RV: No, to je ťažká otázka. Žiaľ, už si nespomínam, ale viem, že RD je v Banskej Bystrici pojem. Celý život robím v kultúre, a čo si pamätám, tak RD tu stále bol, aj za socializmu, aj po revolúcii. V RD sme párkrát aj účinkovali. Hrával som v Ľudovej hudbe Borievka a tak

isto aj s Detským folklórnym súborom Radost, s ktorým som bol spojený asi 40 rokov. Za tie roky sme tu vystupovali. RD je klasická, takpovediac „dedinská sála“ s kapacitou približne 200 miest a s malým javiskom. Nachádza sa v centre mesta a myslím si, že toto miesto mu právom prináleží.

MP: Tento dom má 100 rokov. Použijúc paralelu s ľudským životom, každý má svoje zlaté obdobie, svoj vrchol kariéry či skrátka dekádu, ktorá je výnimočná. Ktoré obdobie, v prípade RD, by sme mohli nazvať zlatou érou?

RV: Určite toto aktuálne, pretože tak pekne, ako je teraz zrenovovaný a zrekonštruovaný, nikdy v minulosti nebol. Som presvedčený, že RD si to zaslúži. Je skvelé, že je vybavený výbornou zvukovou i svetelnou technikou a zároveň v ňom pôsobí šikovní omladený kolektív. Som takisto rád, že sa obnovilo aj nádvorie. V minulosti to nebol príjemný priestor, nedalo sa tam ani parkovať. Dnes je možné tam realizovať aj koncerty a iné aktivity.

MP: Každý dom má svoju fasádu a svoju čitateľnú architektúru, ale má aj svoje tajné miesta, ktoré na prvý pohľad nie sú zjavné. Ľudia, ktorí do RD prichádzajú, nemajú šancu ich pri ojedinelých návštevách objaviť. Vy ste v tomto dome prežili veľký kus svojho života. Bolo vám dopriať nazrieť do tajných zákutí či nebodaj stretnúť „ducha“ RD?

RV: Nuž, čo povedať? S trochou humoru azda len to, že duchovia môžu byť rôzni, dobrí i zlí. Ale teraz vážne. Dobré je, že sa v RD poda-

rilo obnoviť aj podkrovie, pretože to umožnilo vytvoriť pekný priestor pre kancelárie a šatne. Toto vnímam ako veľké plus.

MP: *S RD sa mnohým spája ideologický nános. Vnímate aj vy fungovanie tohto objektu a jeho pôsobenie v čase, rozdelené míľnikom Nežnej revolúcie?*

RV: Ja tento pohľad nemám. Vnímam len to, že keď prídete do kultúrneho domu, nemusíte myslieť na politiku, na ideológiu, na to, čo tu bolo alebo nebolo. Som presvedčený, že jeho zakladatelia pred sto rokmi, robotníci, ktorí sa zaslúžili o jeho vznik, mali dobrú myšlienku. Dali dokopy potrebné financie, postavili ho a užívali ho a dnes tento dom ešte opeknel vďaka vydarenej rekonštrukcii.

MP: *Vy ste kus svojho života spojili s folklórnymi súbormi Borievka a Radosť. Svedčí folklór tomuto domu?*

RV: Ťažko sa na túto otázku odpovedá. Pravdou je, že kapacitne je možno malý pre účinkovanie Detského folklórneho súboru Radosť, ktorý je početný a má aj do 50 členov. Malé javisko je určite vhodnejšie pre komornejšie zoskupenia.

MP: *Pre vás je kultúra celoživotným poslaním a láskou. Ktoré z predstavení, koncertov či vystúpení, ktoré ste si tu pozreli v úlohe diváka, vás očarili najviac?*

RV: V každom prípade to boli koncerty klasickej hudby. Spomínam si na nejedno vystúpenie v rámci Hudobnej jari či Hudobnej jesene, podobne ako na koncerty organizované v rámci Hudobných Vianoc, to boli vždy krásne výkony. Nesmiem zabudnúť ani na vystúpenia žiakov Základnej umeleckej školy, tie boli tiež výborné. V tejto súvislosti je však nutné povedať, že na jednej strane je dôležité zachovať charakter a poslanie RD tak, ako je aktuálne nastavené, zároveň sa nedá nekonštatovať, že Banská Bystrica by si jednoznačne zaslúžila väčší priestor na kultúrne podujatia. Kapacitne by to, samozrejme, splňal Dom kultúry, ktorý sa doteraz nepodarilo zintegrovat'. Spomínam si, ako sme sa od jeho vzniku v roku 1978 snažili o akési spojenie Domu kultúry a Robotníckeho domu, ale pre určité osobnostné nezhody sa to nepodarilo zrealizovať. Nášmu krajskému mestu naozaj chýba sála s väčšou kapacitou. Dvesto miest, ktorými disponuje RD, je pre istý typ produkcií málo.

Namiesto bodky:

RV: Blahoželám RD k jeho storočnici. Blahoželám všetkým, ktorí tu pracovali a za tie roky ich bolo mnoho. Som úprimne rád, že počas môjho aktívneho pôsobenia sa podarilo do spolupráce zapájať významných odborníkov. Kmeňoví zamestnanci RD sú najmä organizační pracovníci a základom dobrej spolupráce bolo aj zapojenie výnimočných odborníkov a umelcov, ktorí majú v Banskej Bystrici dobré meno. Za všetky spomeniem možno len osobnosti v rámci prípravného výboru Festivalu zborového spevu Viliama Figuša-Bystrého, menovite Alfréd Zemanovský, Tibor Sedlický, Milan Pazúrik. Jednoducho aj v týchto žánroch sme spolupracovali s osobnosťami, ktoré pozdvihli úroveň kultúrnych a umeleckých podujatí. Nedá mi

nespomenúť, napríklad z oblasti vážnej hudby aj Václava Hudečka či Slovenský komorný orchester. Robotnícky dom si pamätá naozaj rôznorodé podujatia, cez vážnu hudbu a súťaž krásy, až po prezentáciu ľudovej muziky. Folklórne tradície a celkovo tradície si treba ctiť. Robotnícky dom je skrátka dobrý komorný priestor s dobrou akustikou.

Mám skúsenosť, že v akomkoľvek rozhovore padne zmienka o Robotníckom dome v Banskej Bystrici, u diskutujúcich sa akosi prirodzene spája s úctou a rešpektom k niečomu, čo je hlboko previazané s hrdosťou Banskobystričanov. Robotnícky dom vznikol pred storočím ako obdivuhodný výsledok chcenia a snaženia vtedajších ľudí vlastnými silami a prostriedkami, s nevídaným elánom, vybudovať v meste stánok, ktorý dovtedy chýbal. Mali túžbu vytvoriť priestor pre stretnutia, pre kultúru, jednoducho vzniklo ikonické prostredie, ktoré si pamätá tisíce podujatí. Robotnícky dom, to sú aj zážitky, spomienky a väzba k miestu, ktoré má potenciál posilňovať ten správny lokálpatriotizmus.

Spomínam si, že po mojom nástupe do funkcie primátora bol projekt jeho revitalizácie pripravený, boli schválené aj finančné prostriedky na jeho obnovu, ale z hľadiska realizácie a procesov bol v ohrození. Teším sa, že sa nám vtedy podarilo zvrátiť nepriaznivý stav a že tento mestský klenot ožil, vrátil sa k ľuďom a ľudia k nemu. Patria k sebe.

Úprimne, do Robotníckeho domu v Banskej Bystrici chodím veľmi rád. Zažil som tam mnoho kultúrnych podujatí, ocenení žiakov, športovcov, učiteľov, seniorov... má svoje neopakovateľné čaro a to mu želim aj do ďalších dekád. Verím, že sa v ňom ďalších sto rokov bude to čaro znásobovať, a to aj vďaka ľuďom, ktorí ho navštevujú.

Ján Nosko
primátor mesta
Banská Bystrica

Na rekonštrukciu Robotníckeho domu v Banskej Bystrici si budem pamätať z viacerých dôvodov. Osud ma zavial do Banskej Bystrice, kde som sa ako „starý investičiar“ podujal spolupracovať na reštarte investičného rozvoja objektov a zariadení patriacich mestu. Robotnícky dom bol projekt pripravovaný už dlhšie obdobie. Ja som sa do procesu zapojil až vo fáze priamej implementácie a pod veľkým časovým tlakom, lebo ako zvyknem hovoriť, najmenej času z celého procesu projektu vždy zostane na vlastné stavebné práce. Budúci úspech stavby závisí od spolupráce investora, projektanta a zhotoviteľa, a v tomto prípade sa to podarilo. Často to nie je len o profesionalite, ale aj o človečenstve a ochote hľadať riešenia, pričom Damoklov meč termínu vám visí nad hlavou. Keďže išlo o financie z fondov EÚ, nemohli sme urobiť chybu. Pri pohľade späť si opäť uvedomujem, že drobných problémov bolo milión, ale všetky prekryje výsledok, ktorý sa v tomto prípade podaril.

Veľmi si prajem, aby bol Robotnícky dom v Banskej Bystrici čo najdlhšie a najčastejšie využívaný na svoj účel. S tým súvisí aj moje ďalšie želanie, aby sa majiteľ budovy staral o stavebné časti budovy pravidelnou údržbou a predchádzal tak budúcim veľkým nákladom. Nech táto pekná stavba dlho teší všetkých domácich, ale aj návštevníkov mesta.

Ing. Maroš Hrádela
vtedajší vedúci Odboru rozvojových
aktivít mesta Banská Bystrica

